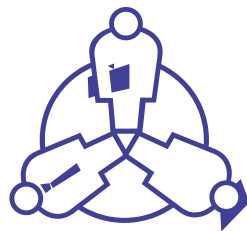

De Carte Blanche-aanpak

Veelgestelde Vragen

Contactpersoon:
Anne de Brouwer
a.debrouwer@nationale-denktank.nl

De Nationale DenkTank 2013

- **Samenvatting**
- Achtergrondinformatie
- Veelgestelde Vragen

De Carte Blanche aanpak in de Jeugdzorg zorgt ervoor dat gezinnen blijvend zelfstandiger functioneren en brengt het aantal hulpverleners in en de kosten van een multiprobleemgezin omlaag

Idee

Eén hulpverlener werkt met een multiprobleemgezin in de 'zwaardere' categorie (kosten meer dan €100.000,- per jaar, vaak jarenlange achtergrond binnen de jeugdzorg) zonder dat (de indeling van) het aantal uren, de werkwijze en het einde van het traject vooraf vastgesteld zijn.

Impact

- Door optimaal te kunnen voldoen aan de vraag van het gezin wordt gewerkt aan een structurele verbetering van het functioneren van het gezin;
- Hulpverleningskosten gaan omlaag: het aantal hulpverleners daalt van bijvoorbeeld 25 naar 5 en doordat de situatie van het gezin verbetert neemt het aantal problemen (en kosten) af.

Implementatieplan

- Op basis van een pilot geven we inzicht in de 'business case' van deze aanpak (per gezin, afgestemd op de situatie), waarin te zien is dat de situatie van het gezin verbetert en de kosten omlaag gaan;
- Dit plan scherpen we aan door middel van interviews met experts;
- Met de Gemeente Rotterdam en Amsterdam gaan we in gesprek en bekijken we hoe deze werkwijze past in het lokale beleid.

Call to action – gezocht:

- Gemeenten, (jeugdhulp)organisaties en hulpverleners die open staan voor deze werkwijze en bereid zijn maatwerk per gezin te leveren: wat is er nodig, wat overbodig en wat wil het gezin?
- Gezinnen die bereid en in staat zijn mee te werken aan deze werkwijze

- Samenvatting
- **Filmpje**
- Veelgestelde Vragen

Filmpje

De Nationale DenkTank heeft een kort filmpje gemaakt over de Carte Blanche-aanpak. Dit filmpje kunt u vinden op de website van de Nationale DenkTank: www.nationale-denktank.nl.

- Samenvatting
- Achtergrondinformatie
- **Veelgestelde Vragen**

Overzicht Veelgestelde Vragen

- 1 Wat maakt een gezin een multiprobleemgezin?

- 2 Hoeveel multiprobleemgezinnen zijn er in Nederland?

- 3 Hoeveel kost hulpverlening aan multiprobleemgezin?

- 4 Op hoeveel gezinnen is de Carte Blanche-aanpak van toepassing?

- 5 Voor welke gezinnen is de Carte Blanche-aanpak het meest geschikt?

- 6 Wat doet een Carte Blanche-hulpverlener?

- 7 Staat de Carte Blanche hulpverlener er alleen voor?

- 8 Welke hulpverleners zijn geschikt om volgens de Carte Blanche-aanpak te werken?

Overzicht Veelgestelde Vragen

- 9 Wat zijn de beoogde resultaten van de Carte Blanche-aanpak?

- 10 Hoe verlaagt de Carte Blanche-aanpak de kosten van hulpverlening aan een multiprobleemgezin?

- 11 Hoe past de Carte Blanche-aanpak bij de decentralisatie van de jeugdzorg?

- 12 Hoe kunnen gemeenten en hulpverleningsinstellingen met de Carte Blanche-aanpak aan de slag?

- 13 Met wie heeft de Nationale DenkTakn over de Carte Blanche-aanpak gesproken?

- 14 Welke bronnen zijn gebruikt?

1 Wat maakt een gezin een multiprobleemgezin?

De Nationale DenkTank adopteert de definitie van 'multiprobleemgezin' van het Nederlands Jeugdinstituut, die zegt dat een 'multiprobleemgezin een gezin is van minimaal één ouder en één kind dat langdurig kampt met een combinatie van sociaaleconomische en psychosociale problemen'. Het gaat om gezinnen waarin naast problemen met de kinderen ook andere problemen spelen waarvoor hulp nodig is. Bovendien hebben deze gezinnen juist problemen met de hulpverlening, bijvoorbeeld omdat ze hulp afwijzen of voortijdig afbreken, of omdat ze weigeren mee te werken.

Het NJI schrijft:

In multiprobleemgezinnen kunnen zich problemen voordoen op vijf gebieden:

- *het voeren van een huishouding, bijvoorbeeld door een gebrek aan regelmaat, hygiëne, financiële armslag of wooncomfort;*
- *de maatschappelijke positie van het gezin: bijvoorbeeld armoede en werkloosheid;*
- *de opvoeding, bijvoorbeeld pedagogisch onvermogen, verwaarlozing van kinderen of mishandeling;*
- *problemen in de individuele ontwikkeling van de gezinsleden, bijvoorbeeld depressies of verslavingen;*
- *de relatie tussen de (ex)partners: problemen als gevolg van echtscheiding, onderlinge spanningen of wisselende relaties.*

Meestal hebben multiprobleemgezinnen op al deze terreinen problemen. De ernst van de problemen kan per gebied verschillen.

2 Hoeveel multiprobleemgezinnen zijn er in Nederland?

Het ontbreken van concrete cijfers maakt het vaststellen van het aantal van multiprobleemgezinnen bijzonder lastig. Er zijn geen cijfers beschikbaar die representatief zijn voor heel Nederland. Lokale onderzoeken uit Amsterdam, Utrecht en Rotterdam extrapolierend, schat de Raad voor de Volksgezondheid en Zorg het aantal multiprobleemgezinnen op ongeveer 70.000 in Nederland. In De Rotonde van Hamed wordt op basis van een aantal risico factoren met betrekking tot zorg, wonen en werk, geschat dat 160.000 tot 170.000 mensen in Nederland kampen met meervoudige problematiek. Met gemiddeld 2,3 personen per gezin leidt dat tot een bevestiging van de schatting van de RVZ.

3 Hoeveel kost hulpverlening aan multiprobleemgezinnen?

Er zijn op dit moment twee vaak-geciteerde studies naar de kosten van hulpverlening aan multiprobleemgezinnen. De eerste is een niet-gepubliceerd onderzoek van het Ministerie van VWS, waar RTL Nieuws in 2012 verslag van deed. Op basis van een steekproef van 250 multiprobleemgezinnen is berekend dat de hulpverlening aan deze gezinnen gemiddeld 104.000 euro per jaar per gezin kost. De kosten worden in dit onderzoek niet gespecificeerd naargelang soort en zwaarte van problematiek. Een onderzoek in de Gemeente Woerden stelt op basis van tien casussen vast dat de kosten variëren van 20.000 tot 70.000 euro per jaar per gezin, met een gemiddelde van 45.000 euro. Hier wordt uitdrukkelijk bij vermeld dat geen van deze tien gezinnen te maken heeft met problematiek van de zwaarste categorie.

4 Op hoeveel gezinnen is de Carte Blanche-aanpak van toepassing?

De 'Probleempiramide MPG regie-aanpak Amsterdam 2010' onderscheidt vier categorieën multiprobleemgezinnen waarvan de eerste met de minst zware soort problematiek wordt geïdentificeerd en de laatste met de meest zware soort problematiek. Deze laatste categorie gezinnen worden ook wel OMPG's genoemd: overlastgevende multiprobleemgezinnen. Ongeveer 48% van de 350 Amsterdamse multiprobleemgezinnen behoort tot de twee zwaarste categorieën. Bij deze 48% is er sprake van een jeugdbeschermingsmaatregel, dat betekent dat de veiligheid van het kind niet kan worden gegarandeerd. Voor een aantal van deze kinderen dreigt uithuisplaatsing. Ter indicatie van de landelijke prevalentie van deze situatie geeft het Nederlands Jeugdinstituut aan dat in 2009 3.700 van de 11.000 onder toezicht gestelde kinderen dat jaar uit huis zijn geplaatst. In deze twee categorieën zullen de meeste gezinnen vallen waarvoor de Carte Blanche-aanpak geschikt is. In De Praktijk als Landingsbaan wordt gesteld dat 2% (1400) van de ongeveer 70.000 Nederlandse multiprobleemgezinnen kampen met de zwaarste problematiek. De sterkste conclusie die uit deze verscheidene schattingen kan worden getrokken, is dat de doelgroep van de Carte Blanche-aanpak uit enkele duizenden gezinnen in Nederland bestaat.

5 Voor welke gezinnen is de Carte Blanche-aanpak het meest geschikt?

Het is van belang dat voor elk gezin apart wordt bekeken of de Carte Blanche-aanpak de meest geschikte aanpak is. Uit de pilot van Spirit Jeugdhulp en Opvoedhulp in Amsterdam zijn een aantal preliminaire criteria opgesteld wat betreft de geschiktheid van gezinnen voor de Carte Blanche-aanpak.

- Gegeven de intensieve samenwerking tussen gezin en hulpverlener moet er een bepaalde klik zijn tussen de twee partijen
- De ouder(s) moet(en) zich bewust zijn van de nood voor hulp.
- De aanpak kan het meeste verschil maken in gezinnen waarin er zicht is op de mogelijkheid van een stabiele verbeterde situatie waarbij de veiligheid van de kinderen gegarandeerd is.
- Daarnaast moet een goede werkrelatie met de Carte Blanche hulpverlener mogelijk zijn, om deze werkwijze mogelijk te maken.

6 Wat doet een Carte Blanche-hulpverlener?

Een Carte Blanche hulpverlener is breed inzetbaar. De hulpverlener draait mee met het gezin en ondersteunt de ouder(s) op veel gebieden: de opvoeding, dagelijkse routine, schoolgang van de kinderen, vrijetijdsbesteding, het huishouden, contacten met de familie of het netwerk en in de buurt, contact met hulpverlener voor specifieke problematiek (zoals psychiatrische aandoening of licht verstandelijke beperking), contacten met politie en justitie en praktische zaken rondom huisvesting en financiën. De Carte Blanche hulpverlener moet de ouder(s) ondersteunen en neemt niks van de ouder(s) 'over'.

7 Staat de Carte Blanche hulpverlener er alleen voor?

Nee, de Carte Blanche hulpverlener wordt op twee manieren ondersteund.

1. Allereerst werkt de Carte Blanche hulpverlener intensief samen met een directe collega die werkzaam is bij dezelfde organisatie. Deze tweede hulpverlener is in principe minder aanwezig dan de CB'er, maar kent het gezin ook goed. Hij of zij neemt de hulp aan het gezin over als de CB'er ziek of met vakantie is. Daarnaast biedt een intensieve samenwerking met een directe collega de mogelijkheid om te overleggen en samen keuzes te maken waar dat nodig is.
2. Ten tweede kan de Carte Blanche hulpverlener en de directe collega worden ondersteund door een klein team van specialistische hulpverleners. Als er bijvoorbeeld sprake is van bijvoorbeeld een psychiatrische aandoening bij één of meerdere gezinsleden, vraagt dat om een hulpverlener die hierin gespecialiseerd is. Echter, hierbij kan ook gedacht worden aan politie of schuldhelpverlening. Als de situatie verbetert, kan het aantal uur en de inzet van de diverse leden uit het team minder worden. Als de situatie verslechtert, kunnen er meer of andere hulpverleners betrokken worden, maar dit is niet altijd nodig.

8

Welke hulpverleners zijn geschikt om volgens de Carte Blanche-aanpak te werken?

- De CB-hulpverlener is niet zomaar een jeugdhulpverlener. Er zijn een aantal 'eisen' of voorwaarden aan het doen van het werk van dit soort hulpverlening:
 - De hulpverlener heeft (lange tijd) ervaring binnen de jeugdhulpverlening, met name op het gebied van ambulante hulpverlening aan multiprobleemgezinnen in de zwaardere categorie. Daardoor zijn eigenschappen als duidelijk zijn, het hebben van de juiste houding, eigen grenzen stellen en ook grenzen aan het gezin stellen zijn deze hulpverlener niet vreemd.
 - De hulpverlener moet open staan voor deze werkwijze en er 'zin in' hebben: de betrokkenheid bij een gezin in de Carte Blanche aanpak is zeer intensief en waarschijnlijk voor een langdurige periode;
 - De hulpverlener moet flexibel zijn wat betreft werktijden; in de ene week wordt er wellicht voor 50 uur beroep gedaan op de hulpverlener terwijl in de andere week veel minder tijd nodig is. De hulpverlener moet het liefst ook bereikbaar willen en kunnen zijn na werktijd of in het weekend om in te kunnen grijpen in geval van een dringende situatie.
 - De hulpverlener moet stevig in zijn of haar schoenen staan. Bij het soort gezinnen waar de Carte Blanche aanpak zich op richt kan agressief gedrag voorkomen. De hulpverlener moet zichzelf dus kunnen beschermen indien nodig.
 - Ondanks de ervaring van de hulpverlener moet de hulpverlener niet 'vies zijn' van het uitvoeren van taken zoals helpen in het huishouden. In de Carte Blanche aanpak staat 'doen wat nodig is' centraal; dat betekent dus het ondersteunen bij allerlei activiteiten en taken binnen het gezin.
 - Het intensief, langdurig contact met het gezin, als ook de flexibiliteit van de werkwijze, vraagt meer van de hulpverlener dan waar op dit moment opleidingen op toegerust zijn.
- Niet elke jeugdhulpverlener is dus geschikt voor deze werkwijze. Er is echter ook een gering aantal gezinnen waarop deze aanpak van toepassing is. Ook is niet elke instelling in staat om deze vorm van hulp te kunnen bieden. Op basis van verschillende interviews in het veld concluderen wij dat binnen de instellingen die deze vorm van hulp wél aan kunnen bieden er voldoende hulpverleners zijn die passen in het profiel van de Carte Blanche hulpverlener.
- Om formeel vast te kunnen stellen of een hulpverlener een geschikte Carte Blanche hulpverlener is, moet er worden onderzocht of er specifieke bijscholingsprogramma's moeten worden aangeboden.

9 Wat zijn de beoogde resultaten van de Carte Blanche-aanpak?

De Carte Blanche-aanpak heeft onder andere als doel het gezin te helpen doelen te bereiken als: het vergroten van de veiligheid van de kinderen en het stimuleren van de ontwikkeling van de kinderen. Het normaliseren van de (opvoed)situatie en het terugdringen van overlast voor de omgeving (indien daar sprake van is).

Resultaten op basis van een pilot door Spirit Jeugd en Opvoedhulp in Amsterdam zijn onder andere dat het gezin weer meer zelf de regie in eigen handen krijgt door de Carte Blanche aanpak. Dit komt onder andere doordat er bij een succesvolle samenwerking tussen het gezin en de Carte Blanche hulpverlener sprake is van vertrouwen en er volledig ingespeeld kan worden op de vraag van het gezin. Het aantal hulpverleners kan omlaag in het gezin, omdat de Carte Blanche hulpverlener in de eerste instantie bepaalde taken overneemt van andere hulpverleners (die maar voor een paar uur per week in het gezin actief zijn) waar mogelijk. Doordat er op termijn sprake is van minder hulpverleners wordt de situatie voor het gezin overzichtelijker en dit komt ook de effectiviteit van de hulp ten goede. Tot slot dalen met de Carte Blanche aanpak de hulpverleningskosten voor een gezin aanzienlijk.

10 Hoe verlaagt de Carte Blanche-aanpak de kosten van hulpverlening aan een multiprobleemgezin?

Aan de hand van algemene informatie over het zorgtraject van één anonieme casus waarin de Carte Blanche-aanpak heeft de Nationale Denktank een schatting gemaakt van de kosten en baten van de Carte Blanche-aanpak. Deze casus betreft een gezin waarbij de Carte Blanche-aanpak daadwerkelijk is gebruikt. Drie periodes zijn te onderscheiden: 1) de jaarlijkse kosten voordat de CB-aanpak werd gebruikt; 2) de situatie na 8 maanden jaar CB-aanpak; 3) de situatie na 18 maanden CB-aanpak.

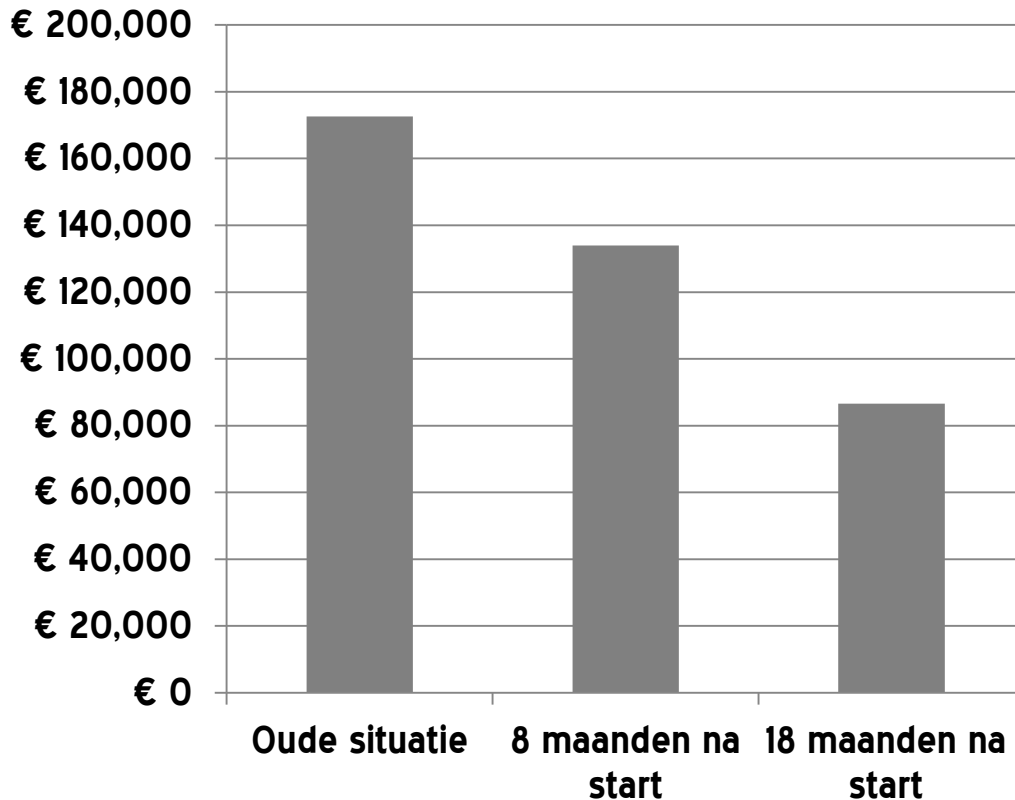
- In periode 1 had het gezin te maken met zo'n 25 hulpverleners/betrokkenen vanuit diverse instanties (variërend van een uur per maand tot zo'n 10 uur per week). De kosten van de hulpverlening zijn zo'n €170.000,- op jaarbasis.
- In periode 2 is de Carte Blanche hulpverlener al een aantal maanden actief binnen het gezin (zo'n 34 uur per week) en is het aantal hulpverleners van 25 gedaald naar 4 tot 5 hulpverleners. Hierdoor dalen de hulpverleningskosten naar €134.000,- per jaar.
- In periode 3 is het mogelijk geworden voor de CB hulpverlener om minder te gaan werken (20 u per week), omdat de situatie van het gezin stabiliseert en het gezin weer meer zelf kan doen. Hierdoor dalen de kosten naar zo'n €86.500,- per jaar.

Op basis van dit zorgtraject en de Landelijke Bekostigingssystematiek van Deloitte is voor elke periode de in de grafiek getoonde totaalbedrag berekend. Indirecte kosten en maatschappelijke baten zijn dus niet meegerekend.

Zie voor een kostenoverzicht de volgende pagina.

Afbeelding bij vraag 10

Kosten per jaar op basis van een pilot in door Spirit Jeugd en Opvoedhulp, Amsterdam

Oude situatie

- €170.000,- per jaar
- 25 hulpverleners actief

8 maanden na start Carte Blanche

- €134.000,- per jaar
- 4/5 hulpverleners (CB'er 34 u/w)

18 maanden na start Carte Blanche

- €86.580,- per jaar
- 4/5 hulpverleners (CB'er 20 u/w)

11 Hoe past de Carte Blanche-aanpak bij de decentralisatie van de jeugdzorg?

Op dit moment is de financiering en verantwoordelijkheid voor verschillende taken binnen de jeugdzorg verdeeld over het Rijk, de Provincieën en de Gemeenten. Per 1 januari 2015 komen al deze taken bij de gemeenten te liggen. Dit betekent dat alle hulpverlening binnen de jeugdzorg, inclusief die gericht op multiprobleemgezinnen, zal worden ingekocht per gemeente, door de gemeente zelf. Dit biedt kansen om de versnippering van de zorg aan multiprobleemgezinnen op te lossen en het huidige aanbod te vernieuwen. Gemeenten kunnen en moeten vragen naar zorgaanbod dat is afgestemd op de vraag van een gezin. Omdat gemeenten na de decentralisatie betalen voor bijna alle vormen van zorg binnen Jeugdzorg, hopen wij dat ze in deze rol vooral kijken naar zorgvormen waarin de vraag van het gezin centraal staat en daar zo goed mogelijk op ingespeeld kan worden.

Inhoudelijk past de Carte Blanche-aanpak zeer goed bij de ambities van de 'één gezin, één plan, één regisseur'-werkwijze die steeds meer gemeengoed wordt bij Nederlandse gemeenten en is vastgelegd in het wetsvoorstel van de 'Jeugdwet'. De Nationale Denktank is tot de conclusie gekomen dat de 'één gezin, één plan, één regisseur'-werkwijze de versnippering van zorg aan veel gezinnen tegengaat, maar bij gezinnen met de zwaarste problematiek en het grootste aantal hulpverlener nu nog tekort schiet. De Carte Blanche-aanpak probeert vanuit dezelfde gedachte – het oplossen van de versnippering van de jeugdzorg door zorg intergraal te organiseren – die laatste groep gezinnen beter te helpen.

12 Hoe kunnen gemeenten en instellingen aan de slag met de Carte Blanche-aanpak?

De Nationale Denktank zet zich in voor de implementatie van de Carte Blanche-aanpak in zoveel mogelijke Nederlandse gemeenten en instellingen. Werkt u zo'n gemeente of instelling en zou u graag meer weten over deze aanpak en hoe deze kan worden ingepast binnen de uw specifieke context? Neem dan contact op met Anne de Brouwer, deelnemer aan de Nationale Denktank 2013, via a.debrouwer@nationale-denktank.nl.

13 Met wie heeft de Nationale DenkTank over de Carte Blanche-aanpak gesproken?

Naam	Functie	Organisatie
Resy Broekhoven	Adjunct-directuer Gespecialiseerde Hulp	Spirit Jeugd en Opvoedhulp
Annemarie van de Vall	Beleidsmedewerker	Spirit Jeugd en Opvoedhulp
Toon Voorham	Beleidsadviseur	Gemeente Rotterdam
Nijs de Graaff	Beleidsadviseur	Gemeente Rotterdam
Joost Kadijk	Projectleider Proeftuinen Rotterdam	Gemeente Rotterdam
Mariska van de Steegen	Onderzoeker	Van Montfoort
Albert-Jan Kruijer	Oprichter	Sociaal Hospitaal
Sieka Dapper	Hulpverlener	Zandbergen Jeugd
Rob Hartings	Directeur	Zandbergen Jeugd
Suzanne Bunnik	Coördinator	Samen Doen
Erik Gerritsen	Directeur	Bureau Jeugdzorg Amsterdam
Koen Bron	Partner	Andersson Elffers Felix

Onze dank gaat in het bijzonder uit naar Spirit Jeugd en Opvoedhulp, Amsterdam.
Zij passen de Carte Blanche aanpak al toe in de praktijk.

14 Welke bronnen zijn gebruikt?

- M. de Klerk, M. Prins, P., G. van den Berg, *Mensen met meervoudige problemen en hun zorggebruik*, Raad voor de Volksgezondheid & Zorg (Den Haag, 2012) p. 97.
- AJ Kruiter, J. de Jong, J. van Niel en Constant Hijzen, *De Rotonde van Hamed. Maatwerk voor mensen met meerdere problemen* (Woerden, 2008) p. 26.
- AJ Kruiter en Harry Kruiter, *De Praktijk als Landingsbaan* (Den Haag, 2013) p. 21-24.
- RTL Nieuws, “Miljardenverspilling bij hulp aan probleemgezinnen” (28 juli 2012 16:28).
- Stade Advies, *Kwaliteit van Samenleven*.
- Nederlands Jeugdinstituut, uit het *Dossier Multiprobleemgezinnen* “Definitie”: uit het *Dossier Uithuisplaatsing* “Cijfers”.
- Ministerie van VWS en Ministerie van Veiligheid en Justitie, *Hoofdlijnen Wetsvoorstel Jeugdwet* (1 juli 2013).
- Magnolfi, Gabriella, Gemeente Amsterdam, *Barometer MPG aanpak (9 september 2011)*.
- S. Bijleveld, *Landelijke invoering uniforme bekostigingseenheden*, Bijleveld Advies en Deloitte Consulting (2008).